

Masarykova univerzita

Filosofická fakulta

Ústav hudební vědy

Sdružená uměnovědná studia

Úvod do uměnovědných studií

Umění jako zboží

Fenomén starožitnosti

Ivana Švarcová

Starožitnosti

(něm. Altertümer, ang. antiquities atd) nazývají se hmotné památky zachované ze starých (i předhistorických) dob o starožitnostech řeckých, římských, slovanských, germánských atd. Věda, jež obírá se zkoumáním starožitností, slova archeologie (v. t.). Někdy se užívá výrazu starožitnosti, též o jednotlivých oborech starověkého bádání, např. řecké starožitnosti státní tj. výklad o soukromém životě římském, s. sakrální, tj. výklad o bohoslužbě o předmětech bohoslužebných, starožitnosti scaenické tj. výklad o divadle a jeho zřízení a výpravě her dramatických atd.

V Ottově slovníku naučném se starožitnosti definují takto. V dnešní době starožitnosti posuzujeme v širších souvislostech. Hodnotíme uměleckou hodnotu a stáří určitého předmětu. Za starožitnost se považuje hmotná věc, která je vytvořená minimálně před sto lety. Ale i tohle tvrzení také není přesné. Jsou předměty velmi ceněné a nemají požadované stáří. Například užitě umění a šperky z doby art deca, jsou velice ceněny, a při obchodování s uměním velice žádané. S trhem umění samozřejmě souvisí i sběratelství, které nás obklopuje celá staletí. Tomuto nákladnému koníčku se mohou věnovat pouze lidé, kteří mají velké vědomosti v tomto oboru. Zabývat se starožitnostmi znamená neustálé zdokonalování a vzdělávání v oborech jako je například historie, náboženství, orientovat se v přírodních materiálech a dalších oborech, důležitých pro správné posouzení předmětu.

Sběratelé jako byl například Dr. Vincenc Kramář, který se soustředil hlavně na obrazy Pabla Picassa a Georgese Bracka, přinesli českému muzejnictví, krásné a hodnotné obrazy. Jednou z nejvýznamnějších osobností sběratelství u nás je císař Rudolf II, v jeho sbírce se odráží všemožné obory lidského bytí. Mezi sběratele patřili také například Jan Neruda, Ema Destinová, Alfons Mucha nebo také dědeček našeho zesnulého pana prezidenta Václava Havla, Hugo Vavrečka.

Umění jako zboží? Co si pod tím představit? Je několik oblastí, kde se umění stává zbožím. Můžeme začít u malého krámků se starožitnostmi a pokračovat v aukční síni. První aukční síň vznikla v roce 1744 v Londýně, je to známá Sotheby's, mezi další významné síně patří Christie's, a Dorotheum ve Vídni a Praze. Ve výstavních síních a aukcích po celém světě jsou předměty, někdy až nevyčísitelné hodnoty, ceněny jako poklady, které zde budou pro další generace dokladem toho, kdo jsme byli a jak jsme žili. V dnešní konzumní době jsme obklopeni umělou hmotou a rychle se ničícími věcmi (protože je potřeba stále podporovat ekonomiku). Zůstanou po nás taky takové předměty, které dnes považujeme za starožitnosti? Jak bude vypadat předmět, který bude mít hodnotu? Vyvolají v lidech takové pocity, jak je dnes cítíme my? Budou si je kupovat? Stanou se zbožím?

Starožitnosti, sběratelství a následně jejich přeměna ve zboží, záleží na každém majiteli, jak naloží s těmi věcmi umělecké hodnoty. Čím je předmět starší, tím vyšší dosahuje ceny, ale musí mít další určité předpoklady. Kvalita, materiál, způsob zpracování, také období, v kterém byl předmět vytvořen (jako třeba porcelán, doba, kdy manufaktura dosahovala nejvyšší úrovně) Nákup starožitností je bezpochyby zaručenou investicí, protože jejich hodnota věkem stoupá. Je také důležité se umět o ně starat, ošetřovat je a vážit si jich. Lidské ruce, které vytvořili v dávných dobách něco, co už v některých případech dnes nikdo neumí. Co vede lidi k nákupu starožitností? Je to láska ke starým časům, úcta k lidskému umu a chuť dýchat minulé příběhy? Nebo je to jen obchod, snaha vydělat? Dostat se díky obklopujícími se vzácnými předměty mezi vyšší společenské vrstvy? V tomto oboru je také mnoho falsifikátů a padělků, a právě jen člověk znalý oboru je dokáže rozeznat od pravých. Určité situace a doba komplikují a ztěžují situaci pro obchod se starožitnostmi. Je to období

válek, ekonomická krize, vykrádání kostelů (často na objednávku) také vývoz do zahraničí, hlavně rakouskými a maďarskými obchodníky. Po revoluci, kdy se otevřely hranice, měl obchod se starožitnostmi zelenou. Obchodníkům se dařilo. V této době, kdy se začíná ozývat ekonomická krize, se obchod pozastavil, dokonce některé podniky ukončily svůj provoz. Obor úzce spjatý se starožitnostmi je jeho restaurování, tato specializace vyžaduje nejen vědomosti, ale také cit a šikovné ruce.

Důležitá jsou také informace. Dříve nebylo tolik publikací, knih a časopisů, které by přiblížili svět starožitností. V dnešní době je mnoho zdrojů, a tak člověk, toužící po znalostech, má otevřeno. Záleží jen na tom, jak ho učarovaly vůně dávných časů.

Asociace Starožitníků založila v Praze Rudolfínskou Akademii, kde mohou studovat sběratelé, starožitníci a lidé, které zajímá historie, a chtějí se něco dozvědět. Tato škola je jediná svého druhu ve světě a ukončuje se zkouškou z dějin umění a starožitností. Na škole přednášejí odborníci a učitelé humanitních oborů, je tak dobrým základem pro další studium. Jen odborník může dobře investovat na trhu s uměním.

Jsme obklopeni starožitnostmi, ať už v muzeích, galeriích, na zámcích a v místech, kde dýchá minulost. Svět starožitností nikdy nezanikne, bude tu stále mezi námi a s trvalou hodnotou.

Seznam použité literatury:

Assmann J., Čížek B., Dolínek D., Starožitnosti, Columbus, Praha, 1998

Ravík S., Velká kniha starožitností, Regia, Praha, 2003

Halbertsma H., Encyklopedie starožitností, Rebo productions, Dobřejovice, 2000

Domorant, H., Dějiny užitého umění, Odeon, Praha 1983

53. Bulletin Moravské Galerie v Brně, Moravská Galerie v Brně, 1997

Otto J., Ottův slovník naučný, Praha, 1880 - 1909